Poslanstvo javnega zavoda in javna služba

Poslanstvo javnega zavoda Gornjesavski muzej Jesenice je skrb za prepoznavanje, ohranjanje, predstavljanje ter razumevanje kulturne in naravne dediščine gornjesavske regije, planinske in železarske dediščine pa tudi v širšem slovenskem prostoru.

Temeljno izhodišče zbiralne politike Gornjesavskega muzeja Jesenice je področje njegovega raziskovanja. Usmerjena je k smiselnim dopolnitvam obstoječih zbirk ter pridobivanjem gradiva za občasne in stalne razstave v okviru področij, na katerih deluje. Geografsko območje zbiranja je Gornjesavska dolina in gradivo povezano z njo, za muzejsko področje železarstva in planinstva pa širši slovenski prostor, kjer živijo Slovenci. Zavod deluje na področjih:

- zgodovine železarstva in rudarstva s tehniško dediščino in s tem povezanih dejavnosti
- zgodovine slovenskega planinstva in s tem povezanih dejavnosti: planinstvo, alpinizem, gorsko reševanje, ostale planinske in gorniške dejavnosti
- mestne in krajevne kulturne zgodovina celotne gornjesavske regije
- etnologije nosilcev dejavnosti in prebivalcev gornjesavske regije
- geologije in paleontologije gornjesavske regije

Razvoj in delovanje zavoda temelji na pravnih podlagah (zakoni, aktih ustanoviteljev in zavoda). Soustanoviteljici muzeja sta Občina Jesenice in Občina Kranjska Gora, ki zagotavljata pogoje za na podlagi Skupnega organa občin soustanoviteljic in Odloka za zagotavljanje pogojev dela javnemu zavodu.

Javno službo opravljamo za področje zgodovine, umetnostne zgodovine in etnologije po pooblastilu s sklepom Vlade RS.

Muzej deluje in upravlja z objekti, ki so v lasti soustanoviteljic:

- Muzejski kompleks Stara Sava (v letu 2019 razglašen za kulturno spomenik državnega pomena):
  - Ruardova graščina na Jesenicah – sedež javnega zavoda in železarski muzej
  - Kasarna 18% - prostorov (arhivsko skladišče, fototeka in stalna etnološka razstava
  - Kolpern
  - Cerkev Marijinega vnebovzetja in svetega Roka
  - Pudlovka in plavž s pripadajočimi trgi in zemljišči
  - Mlin
- Muzej Kosova graščina, Jesenice
- Slovenski planinski muzej, Mojstrana
- Muzej Kranjska Gora, Liznjekova domačija
- Muzej Rateče, Kajžnkova hiša

Programski razvoj

Izhajajoč iz dosedanjega Strateškega načrta zavoda bi izpostavili sledeče aktivnosti:

1. Digitalizacija in inventarizacija gradiva ter vključevanje IT za prestavitev dediščine v najširšem kontekstu (zanimivo tudi za turistično gospodarstvo).
2. Komunikacija z lokalno, regionalno skupnostjo ter popularizacija pedagoških in andragoških programov.
3. Zagotavljanje primernih in ustreznih prostorov za gradivo in razstave ter delovno okolje. S sistematični zbiranjem gradiva s področja alpinizma bo morda še pred iztekom mandata potrebno zagotoviti primerne depojske prostore oziroma pričeti z aktivnostmi za 2. fazo izgradnje (dograditve) Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani. Potrebno bo zagotoviti dodatne depojske prostore za predmete na Jesenicah (v obnovljeni graščini ne bo dovolj prostora).
4. Nadaljevati s kakovostnim strokovnim delom po posameznih zbirkah, ki vključujejo tudi konservatorsko restavratorsko dejavnost in posodobitev zbiralne politike in zbirk.
5. Razširiti komunikacijo z zainteresirano javnostjo (na spletni strani dodati rubriko »želite prispevati gradivo« ali na razstavah ob predmetih možnost dodajati informacije obiskovalcev »vem več« (o predmetu, poznam izraz,..).
6. Povezovanje in izmenjava s sorodnimi muzeji in institucijami doma in v tujini.
7. Povečati prepoznavnost muzeja (morda sprememba imena Muzej Jesenice - Kranjska Gora). Krepit blagovni znamki s področja planinstva in železarstva – Stare Save.
8. Trajnostni management: skrb za kadre in njihov razvoj ter finančno vzdržnost..

Poslovni razvoj muzeja

Dosedanji poslovni model zagotovo dopušča priložnosti za razvoj. Izhajajoč iz odločitev ustanoviteljev in sofinancerjev bi v javnem zavodu:

1. Oblikovali blagovni znamki za planinski in železarski muzej z dolgoročno vizijo zavedanja pomena dediščine s posameznega področja ter vključitev v gospodarstvo za
   - planinstvo, gorništvo, alpinizem, gorsko - reševalne službe in oblike športa v gora.
   - železarstvo s poudarkom na fužinarstvu oziroma prehodu v industrializacijo ter inovacijami konec 19. stoletja.
2. Sklepali nova partnerstva (povezovanje s sorodnimi muzeji, institucijami, izobraževalnimi ustanovami, zasebnimi zbiralci in turističnim gospodarstvom).
3. Dodati gostinsko ponudbo (vsaj v železarskem muzeju (kantina ali menza) in v planinskem (planinska koča).
4. Nadaljevali z vključitvijo študentov (praksa), prostovoljcev in ustvarjali klub »Prijateljev muzeja« (donatorji, partnerji). Aktivna vključitev obiskovalcev in prebivalcev, nekdanjih planincev železarjev, deljenje izkušenj, zgodb, spominov.
5. Omogočali dostopen muzej za vse. Ne le v fizičnem, temveč tudi v vsebinskem smislu z vključevanjem priseljencev, saj jim tako omogočamo hitrejšo integracijo v novo okolje ter jim predstavimo identiteto kraja, regije, domovine.

6. Vzpostavljali primerne sodobne tehnologije, ki omogočajo ustvarjanje okolja zanimivega tudi za gospodarstvo (druženja, team building, izobraževanja). Načrtovali bi replike, spominke, promocijsko gradivo, zanimivo tudi za trženje, a še vedno izhajajoč iz dediščine.
7. Sprotno samo-ocenjevali projekte, delo, programe in razstave. Tako bi ohranjali najboljše (najzanimivejše) programe ter skrbeli za aktualizacijo. S tem bi vplivali na porast obiska oziroma prihodka muzeja.
8. Razvijali produkte, povezane s trajnostno mobilnostjo in omogočali dvig kvalitete življenja ljudi in krepitvijo lastne identitete.

Predvidena aktivnosti v mandatnem obdobju

Zagotavljanje javne službe s promocijo kulturne dediščine (razstave in programi) po muzejih:

1. RUARDOVA GRAŠČINA – SLOVENSKI ŽELEZARSKI MUZEJ
   V letu 2021 bo zaključek obnove Ruardove graščine. Vzpostaviti bomo stalno ter občasne razstave s področja železarstva in mu dodali igrifikacije. Po scenariju bo osrednji poudarek na fužinarstvu in obdobju s preloma stoletij. Klasična postavitev bo vključevala virtualne digitalizirane predstavitve, prijazne obiskovalcem ter zagotavljala »večno« privlačnost z dopolnjevanjem tem (tematike).

- ureditev interne strokovne knjižnice s predstavitvijo knjižnice KID- domoznanstvo.
- Fototeka KID in ŽJ je digitalizirana baza podatkov, ki nudi informacijsko točko - podatke za uporabnike- stranke v KASARNI. Tudi v okviru projekta Creativna Evropa bomo do 2021 digitalizirali gradivo z začetka 20. stoletja.
- TEHNIŠKA DEDIŠČINA je hranjena v začasnem, najetem depoju. Nadaljevali bomo z evidentiranjem tehniške dediščine in situ, zbiranjem pričevanj delavcev ter vključitev - vzpostavitev (morda le digitalne) zbirke železarjev 20. stoletja na Jesenicah.
- popis PALEONTOLOŠKE ZBIRKE z minerali in rudami je dolgoročnejši cilj. Imamo edinstveno evropsko zbirko (dolgoročni cilj). Mogoče bomo v sodelovanju z geologi v obliki projekta ali s sodelavci nacionalnih muzejev zbirko digitalizirali in predstavili poleg meteorita Jesenice, ki je hranjen v Prirodoslovnem muzeju na Jesenicah.

2. kompleks Stara Sava, ki je od maraca 2019 kulturni spomenik državnega pomena.
   Obnova fužinske cerkve in plavža sta med dolgoročnejšimi cilji:
   - PLAVŽ sodelovati (vsebina) pri obnovi edinstveno ohranjenega plavža in ga povezati v že predstavljeno ponudbo Stare Save
   - CERKEV po obnovi zagotoviti predvideno namembnost po tretjinah in sicer za cerkvene obrede (fužinarska cerkev sv. Roka in Marijinega vnebovzetja), glasbene potrebe (pouk orgel in koncerti) in kulture namene – razstava ohranjene opreme ali / in galerija Grassijevih del. Morda vzpostavimo stalno razstavo zgodovine zdravstvene nege (prva medicinska sestra A. Boškin).

3. KOSOVA GRAŠČINA: prenova oziroma dopolnitev zbirke (ogledni depo) mestne zgodovine ob obletnici graščine (1521.)
   - stalno razstavo zasnovati morda z osrednjim migracijskim centrom. Mesto železarjev je tudi mesto priseljencev. Predstaviti vzroke (obe svetovni vojni, delovna sila v železarni, mesto ob meji, vrnitev iz taborišč preko baze na Jesenicah, ekonomske, politične,... migracije po vojni tudi po osamosvojitvi). Zanimive so posledice migracijskih procesov na narodnostno sestavo prebivalcev, kulturo bivanja, komunikacijo - jezik, kulinarične, verske, družbene raznolikosti,...

- galerijske prostore prenesti v Železarski muzej na Staro Savo. Zbiralna politika galerije in kulturne zgodovine se osredotoča na obdobje med obema vojnama (tudi šport) s poudarkom na industrijskem pejsažu.

4. SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ je s svojo specifičnostjo pomemben del nacionalne zgodovine in pričevalec razvoja slovenske nacionalne identitete.

- Digitalizacija - povezava s spletom omogoča večjo dostopnost in prepoznavnost muzeja.
- Dopolnitev stalne razstave s področjem izjemnega **alpinizma**, vključiti tudi signalizacijo, pripomočke za osebe s posebnimi potrebami.
- Nadgrajevati pedagoško - andragoški program, dodatne didaktične vsebine še aktivnejši obiskovalci pri odkrivanju, doživljanju planinstva in drugih oblik gorništva ter alpinizma.
- Nadaljevati s tematskimi muzejskimi večeri in dogodki (predstavitve knjig, filmski večeri, poletna noč, goroventure alpska adventna tržnica,...) občasnimi razstavami, učnimi urami za predšolske otroke, šolarje in dijake, raznimi animacijskimi programi in.
- Urediti strokovno, specialno knjižnico
- Povezovanje z različnimi sorodnimi institucijami doma in po svetu ter z lokalnimi ponudniki.

5. KAJŽNKOVA HIŠA v Ratečah narekuje ohraniti in predstaviti rateško dediščino (tudi nesnovno) in jo povezati z italijansko in avstrijsko sorodnostjo (zasnova vasi, jezik, običaji, ...) Z zaposlitvijo etnologa dokumentalista ali receptorja, bi lahko dediščino ohranili, jo analizirali, primerjali s sosednjimi in tako povezali prostor ob nekdanji tromeji. V zadnjih letih (še vedno brez stalnega delavca) žal ni mogoče zagotavljati niti celoletne odprtosti. Potrebno bo sodelovanje s Turizmom ali Planico in vključenost ustanovitelja.

6. LIZNJEKOVA DOMAČIJA k dobro predstavljeni in ohranjeni domačiji, je mogoče dodati le več dogodkov, zanimivih tudi za tujce predvsem o kulinariki (gastronomija 2021), turizmu, športu (svetovno prvenstvo 2023), običajih, ohranjati in predstavljati nesnovno kulturno dediščino celotne doline.

Vizija

Moja vizija, z ekipo sodelavcev je, da muzej postane:

- kulturno - turistični center v gornjesavski regiji s svojimi javno dostopnimi zbirkami kulturne dediščine - muzealij, arhivskega in dokumentarnega gradiva vključno s posredovanje informacij javnosti.
- ima nepogrešljivo vlogo pri krepitvi identitete prebivalstva tako v gornjesavski regiji kot na nivoju nacionalnega zavedanja ter oblikovanju zavesti o širšem enotnem gospodarskem in kulturnem prostoru.
- prepoznaven, osrednji, nacionalni, slovenski planinski muzej,
- edinstven železarski muzej v ohranjenem fužinskem naselju Stara Sava,
- stičišče mikro in makro okolja ter nosilec zavesti lokalne in nacionalne identitete,
- prostor srečevanj, izobraževanja, spoznavanj in razvedrila.

Tako bomo privabljali vse širšo publiko, kjer bo vsak prebivalec lokalne skupnosti tudi promotor muzeja. Ustvarjali bomo muzej kot odprt prostor družbenega dialoga in družbene odgovornosti 21. stoletja.

Kadri

Po poročilu Službe za premično dediščino spada GMJ med srednje velike regionalne muzeje. V večini spremljanih kategorij smo primerljivi z drugimi slovenskimi muzeji, le na področju kadrovske zasedbe smo pod povprečjem.
Za realizacijo vizije razvoja zavoda predlagam vzpostavitev delovnih mest s področij:

- stiki z javnostjo ali koordinator dogodkov (VII/2), enota Jesenice,
- marketing in trženje VII/2, enota SPM in Kranjska Gora,
- kustos pedagog (VII/2) za področje železarstva oziroma, enota Jesenice,
- muzejski vodnik (V) ali receptor -železarstvo, enota Jesenice in enota Kranjska Gora (Rateče),
- kustos (VII/2) za zgodovino 20. stoletja s tehniško dediščino, enota Jesenice,
- hišnik (stara Sava), enota Jesenice.

Cilji in strategija

1/ **Ohraniti in dodati vire sofinanciranja.** Poleg ustanoviteljic tudi Ministrstvo za kulturo RS in EU sredstva z razpisi. Prizadevati za uvrstitev železarske dediščine med kulturno dediščino nacionalnega pomena, kot pilotni primer digitalne, virtualne predstavitve dediščine. Na takšen način je realno mogoče povečati ali pridobiti (kadre) državni delež sofinanciranja.

2/ **Digitalizacija gradiva - popis gradiva** in valorizacija gradiva po posameznih zbirkah (digitalizacija, inventarizacija). Vključevati javnost pri identifikaciji oziroma zbiranju zgodb za kontekst hranjenih predmetov - dediščine.

- Pridobivati in evidentirali gradivo, s katerim bomo dodatno obogatili in dopolnili že obstoječe zbirke, zasnovali nove zbirke, pridobljeno gradivo bomo uporabili pri prenovi stalnih razstav in za postavitev občasnih in priložnostnih razstav, tako lastnih kot medinstitucionalnih. Prioriteta v okviru časovnih možnosti je računalniška obdelava že klasično opravljene inventarizacije zbirk ter ureditev depojev.
- Dopolnjevati gradivo v internih strokovnih knjižnicah (planinstvo in železarstvo). V prihodnosti se po zakonu predvideva, da bomo hranili več kot 15.000 enot gradiva, za kar bo potrebno zagotavljati samostojnega strokovnega delavca za obdelavo gradiva. Začeti bo potrebno z digitalizacijo knjižničnega gradiva in strokovno knjižnico Gornjesavskega muzeja Jesenice vpisali v razvid specialnih knjižnic.

3/ **Soustvariti edinstven Slovenski železarski muzej**

- sodelovati pri vsebinski zasnovi obnove objektov na Stari Savi.
- Zagotoviti sistematično obdelavo in preučevanje kulturne dediščine s področja železarstva, evidentiranje in promocija in dostopnost na enem mestu.
- Vzpostaviti pogoje za izobraževalno, družabno središče. Programe za mlade, najstnike in starejše, ki jih je v mestu največ Povezanost s šolami, nevladnimi organizacijami in univerzami.
- Sistematično zbirati in predstavljati inovacije s področja železarstva in vpliv na širše državno in zamejsko območje. Povezanost z aktivnim gospodarstvom (Acroni) Pantzeve nagrade.

4/ **Ohranjati in razvijati edinstvenost Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani ter dejavnosti** - programe, ki so **dopolnilo turistične ponudbe** občin soustanoviteljic, Gorenjske in Slovenije.

- Zagotavljati pogoje za eko muzej, kjer je muzej le tretjinski ustvarjalec - skrbnik dediščine. Drugo soustvarjajo tamkajšnji prebivalci oziroma zainteresirana javnost (dodatna ponudba, razvoj dejavnosti (gorniška vas)).
- Povečati število obiskovalcev muzejev z dogodki in pedagoškimi delavnicami, študijskimi krožki, tematskimi predavanji ali predstavitvami aktualnih vsebin v sredstvih javnega obveščanja Letno pripraviti po 3 lastne občasne razstave na Jesenicah in v občini Kranjska Gora ter izpeljati vsaj eno gostovanje naše razstave. Priprava promocijskega gradiva, celostnih tematskih programov;
- sodelovanje javnega zavoda v skupnih domačih in mednarodnih projektih, ki jih vodijo v občinah soustanoviteljicah. Strokovno sodelovanje in prezentacija železarske, etnološke dediščine v povezavi z javnostjo (drugimi inštitucijami, občinami). Sodelovanje v širšem medinstitucionalnem okolju doma in po svetu. Skrbeli za prepoznavnost muzeja, njegovih zbirk žive, premične naravne in kulturne dediščine v najširšem smislu.
- razstavna in promocijska dejavnost; del sredstev za program pridobiti v okviru občinskih proračunov, del z donacijami ali sodelovanjem ter povezovanjem z zainteresiranimi partnerji s področja zasebnega ali javno zasebnega partnerstva ter s področja gospodarstva. Vsak kustos letno s svojega področja pripravi ali sodeluje pri projektu – študijski razstavi s katalogom. Prizadevati si za medinstitucionalno in mednarodno sodelovanje.

5/ okrepiti **preučevanje nesnovne kulturne dediščine** na področju občine Kranjska Gora in se **povezovati z zamejci** in društvi v Italiji in Avstriji. Dokumentiranje in snemanje etnološke dediščine bi lahko bistveno prispevala v skupni državni register kakor tudi k dodatni ponudbi turistične občine Kranjska Gora. Potrebna kadrovska okrepitev.

6/ Iskati **najprimernejšo obliko trženjske dejavnosti zavoda** (izdaja publikacij, oddajanje prostorov,..) in aktivno obliko upravljavca nepremičnin, ki so v lasti soustanoviteljic, organizirati kulturne dogodke, seminarje in se tako povezovati z najširšo zainteresirano javnostjo. Povezava s turizmom (Kranjska Gora).

V Globokem, 18. 12. 2019

Irena Lačen Benedičič